

Briuselis, 2016 03 30
COM(2016) 163 final

KOMISIJOS ATASKAITA

**Valstybių narių 2014 m. pateiktų mokėjimų balanso, tarptautinės prekybos paslaugomis
ir tiesioginių užsienio investicijų duomenų kokybės įvertinimas**

{SWD(2016) 68 final}

KOMISIJOS ATASKAITA

Valstybių narių 2014 m. pateiktų mokėjimų balanso, tarptautinės prekybos paslaugomis ir tiesioginių užsienio investicijų duomenų kokybės įvertinimas

1. ĮVADAS

Reglamento (EB) Nr. 184/2005¹ 4 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad:

„Komisija ir jai padedantis Mokėjimų balanso komitetas, nurodytas 11 straipsnio 1 dalyje, įvertina atsiųstų duomenų kokybę pagal kokybės ataskaitas. Komisijos atliktas įvertinimas siunčiamas Europos Parlamentui susipažinti.“

Šioje ataskaitoje Komisija vertina ES valstybių narių 2014 m. pagal Reglamentą (EB) Nr. 184/2005 pateiktų mokėjimų balanso (toliau – MB), tarptautinės prekybos paslaugomis statistikos (toliau – TPPS) ir tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) duomenų kokybę. Komisija šią ataskaitą parengė padedant Mokėjimų balanso komitetui, kaip reikalaujama pagal reglamento 4 straipsnio 3 dalį, ir vadovaudamasi kokybės vertinimo, kurį Eurostatas atliko 2015 m. sausio–liepos mėn., rezultatais. Kokybės vertinimas taip pat taikomas Europos ekonominės erdvės šalims Islandijai ir Norvegijai, tačiau tų šalių rezultatai Komisijos ataskaitoje nenagrinėjami.

Šioje ataskaitoje pateikiamas trumpas principų, kuriais grindžiamas oficialios statistikos kokybės vertinimas, aprašymas. Vėliau išanalizuota, koku mastu MB, TPPS ir TUI duomenys atitinka kokybės principus, kuriais grindžiama Europos statistikos sistema (toliau – ESS).

Šioje ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama reikalavimams valstybėms narėms rengti ir perduoti MB, TPPS ir TUI duomenis ir tam, ar valstybės narės vykdo savo teisinius įsipareigojimus. Ataskaitoje taip pat pateikiama informacija, kuri gali būti svarbi vertinant šių duomenų kokybę, ypač daug dėmesio skiriant bendriesiems suvestiniams rodikliams ir pagrindiniams komponentams, kurie yra būtini suvestiniams rodikliams rengti.

Pridedamame Komisijos tarnybų darbiniam dokumente dėl valstybių narių, Islandijos ir Norvegijos 2014 m. perduotų MB, TPPS ir TUI statistinių duomenų pateikta nuodugni kokybės vertinimo rezultatų analizė.

2. OFICIALIOS STATISTIKOS KOKYBĖS VERTINIMAS

Kiekvienais metais pagal Komisijos reglamente (EB) Nr. 1055/2008² išdėstytus principus Eurostatas vertina MB, TPPS ir TUI duomenų kokybę. Jis tikrina, ar duomenys atitinka septynis kokybės kriterijus, nustatytus Reglamento (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos

¹ 2005 m. sausio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 184/2005 dėl mokėjimų balanso, tarptautinės prekybos paslaugomis ir tiesioginių užsienio investicijų Bendrijos statistikos (OL L 35, 2005 2 8, p. 23).

² 2008 m. spalio 27 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1055/2008, kuriuo įgyvendinamos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 184/2005 nuostatos dėl mokėjimų balanso statistikos kokybės kriterijų ir kokybės ataskaitų, OL L 283, 2008 10 28, p. 3.

statistikos³ 12 straipsnio 1 dalyje, būtent: i) reikalingumą; ii) tikslumą; iii) savalaikiškumą; iv) punctualumą; v) prieinamumą ir aiškumą; vi) palyginamumą ir vii) suderinamumą. 2015 m. balandžio 29 d., siekiant sustiprinti keletą nuostatų, įskaitant nuostatą dėl kokybės vertinimo, Reglamentas (EB) Nr. 223/2009⁴ buvo iš dalies pakeistas.

Pastaraisiais metais Eurostatas dėjo daug pastangų vystydamas kokybės valdymo metodus ir priemones, kuriomis siekiama parengti aukštos kokybės Europos statistinius duomenis. Kokybės ataskaitomis grindžiamas kokybės vertinimas, o šis savo ruožtu yra kokybės gerinimo pagrindas. „ESS kokybės ataskaitų vadove“⁵ išdėstyti visi metodai, taikomi oficialių statistinių duomenų kokybei vertinti. Taikomas metodas skiriasi priklausomai nuo statistinio proceso tipo.

Statistikos paskirtis – parengti nežinomų verčių įverčius. Kintamumas ir nukrypimai reiškia, kad šie įverčiai neatitinka tikrųjų verčių ir kad statistiniai duomenys gali būti netikslūs dėl įvairių atrankos būdų ir neįtraukimo į atranką klaidų.

Paprastai statistinių duomenų, kurie gaunami atlikus atrankinius tyrimus, tikslumas vertinamas pagal kintamumą, kiek įvertinys svyruoja apie numatomą vertę. Kintamumas išreiškiamas jo nuokrypiu, standartine paklaida, variacijos koeficientu arba pasikliaujamuoju intervalu.

MB (kaip ir nacionalinių sąskaitų) statistiniai duomenys renkami taikant apskaitos sistemą ir remiasi įvairiais pirminiais statistiniais duomenimis, pavyzdžiui, duomenimis apie prekes, paslaugas ir TUI. Kai kurie pirminiai statistiniai duomenys gaunami atlikus atrankinius tyrimus, kai kurie – iš administracinių duomenų, kai kurie – taikant modelius.

Apskaitos sistemai, kaip antai MB, tiesioginio tikslumo vertinimo metodo taikyti neįmanoma. Laikantis bendrųjų principų dėl statistinių duomenų kokybės matavimo, dvi pagrindinės priemonės, kurios turėtų būti naudojamos, yra tikslinimų analizė (kuri parodo, kiek pradiniai įverčiai artimi vėlesniems ar galutiniams įverčiams) bei klaidų ir praleidimų tyrimas⁶. Abu aptariami šioje ataskaitoje.

Nors suvestinių statistinių duomenų kokybė nėra paprasta visų pradinių duomenų kokybės suma, MB duomenų kokybė priklauso nuo visų pirminių duomenų kokybės. Tarptautinės prekybos prekėmis statistikai reguliariai rengiamos atskiros kokybės ataskaitos⁷. Kaip numatyta reglamentuose (EB) Nr. 638/2004 ir 471/2009, šie statistiniai duomenys yra pagrindinis einamosios sąskaitos balanso komponentas. Todėl TPPS ir TUI duomenys vertinami kartu su MB duomenimis.

³ 2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos, panaikinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB, Euratomas) Nr. 1101/2008 dėl konfidencialių statistinių duomenų perdavimo Europos Bendrijų statistikos tarnybai, Tarybos reglamentą (EB) Nr. 322/97 dėl Bendrijos statistikos ir Tarybos sprendimą 89/382/EEB, Euratomas, įsteigiantį Europos Bendrijų statistikos programų komitetą, OL L 87, 2009 3 31, p. 164.

⁴ Žr. 2015 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 2015/759, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos, OL L 123, 2015 5 19, p. 90.

⁵ Žr. ESS kokybės ataskaitų vadovą, 2014 m. leidimas, <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-15-003>.

⁶ Žr. ESS kokybės ataskaitų vadovą, 2014 m. leidimas, <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-15-003>.

⁷ Žr. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-working-papers/-/KS-TC-14-009>.

3. KONKREČIOS ŠIO KOKYBĖS VERTINIMO YPATYBĖS

Šis kokybės vertinimas yra pirmasis po Komisijos reglamento (ES) Nr. 555/2012⁸ įsigaliojimo. Todėl šalies kokybės ataskaita apima duomenis, gautus naudojant atnaujintus reikalavimus duomenims ir metodiką, aprašytus Tarptautinio valiutos fondo *Mokėjimų balanso ir tarptautinių investicijų balanso vadovo* (toliau – BPM6) šeštajame leidime (žr. 1 langelį)⁹.

Valstybės narės pirmą kartą perdavė duomenis apie BPM6 pagrįstus sandorius ir tarptautinių investicijų balanso (toliau – TIB) duomenis 2014 m. birželio mėn. Pagal naujus reikalavimus, nustatytus Komisijos reglamente (ES) Nr. 555/2012, šiuo metu turima daugiau duomenų apie sandorių suskirstymą, o duomenų teikimo dažnumas ir savalaikiškumas pagerėjo. Todėl galutiniai naudotojai dabar gauna daug aiškesnius MB, TIB, TPPS ir TUI duomenis, palyginti su duomenimis, kuriuos reikėjo pateikti pagal BPM5 metodiką. Pagal naujus reikalavimus nustatytas naujas duomenų rinkinys, susijęs su valstybių narių mėnesiniu MB. Be privalomų reikalavimų, nacionaliniai duomenų rengėjai dabar perduoda neprivalomus duomenis pagal dvišalį ES šalių geografinį suskirstymą ir papildomus MB straipsnius.

1 langelis. Šeštasis Tarptautinio valiutos fondo *Mokėjimų balanso ir tarptautinių investicijų balanso vadovo* leidimas (BPM6)

BPM6 suteikia standartinį pagrindą statistiniams duomenims apie ekonomikos (atskiros šalies, pinigų sąjungos (pvz., euro zonos) arba ekonominės sąjungos (pavyzdžiui, Europos Sąjungos)) ir likusio pasaulio sektoriaus sandorius ir pozicijas rinkti. Jame paaiškintos sąvokos, apibrėžtys, klasifikacijos ir konvencijos dėl MB ir TIB statistinių duomenų; stiprinamas duomenų palyginamumas tarptautiniu mastu, skatinant vadovautis tarptautiniu mastu priimtomis gairėmis, ir pateikiamos nuorodos į kitus makroekonominis statistinius duomenis, siekiant užtikrinti nuoseklumą skirtingose statistikos srityse. BPM6 dera su Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistema¹⁰ ir 2008 m. nacionalinių sąskaitų statistikos sistema¹¹, kurios yra nacionalinių sąskaitų statistinis pagrindas. Tai taip pat atitinka ketvirtąjį EBPO Tiesioginių užsienio investicijų pavyzdinės apibrėžties¹² leidimą, kuriame pateikiama papildomų gairių dėl tiesioginių užsienio investicijų statistikos, ir 2010 m. JT *Tarptautinės prekybos paslaugomis statistikos vadovą*.

BPM6 atspindi pasaulio ekonomikos pokyčius po 1993 m. Dėl sumažėjusių kliūčių prekybai ir mažesnės kapitalo kontrolės šiam laikotarpiui būdingas smarkus tarpvalstybinės veiklos padidėjimas. Tarptautinių įmonių struktūros tapo vis sudėtingesnės, o vertės grandinės,

⁸ 2012 m. birželio 22 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 555/2012, kuriuo dėl duomenims keliamų reikalavimų ir apibrėžčių atnaujinimo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 184/2005 dėl mokėjimų balanso, tarptautinės prekybos paslaugomis ir tiesioginių užsienio investicijų Bendrijos statistikos (OL L 166, 2012 6 27, p. 22).

⁹ Tarptautinis valiutos fondas. *Mokėjimų balanso ir tarptautinių investicijų balanso vadovas*, šeštasis leidimas, Vašingtonas (2009 m.). Žr. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/bopman6.htm>.

¹⁰ 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 549/2013 dėl Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos Europos Sąjungoje (OL L 174, 2013 6 26, p. 1).

¹¹ Jungtinių Tautų statistikos komisijos priimta nacionalinių sąskaitų sistema, <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp>.

¹² EBPO, *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment* (liet. Tiesioginių užsienio investicijų pavyzdinė apibrėžtis), 4 leidimas, Paryžius (2008 m.);

finansiniai ryšiai ir nuosavybės struktūros tapo pasauliniai. Dėl dinamiško tarptautinių kapitalo rinkų augimo taip pat gerokai padidėjo tarpvalstybinis kapitalo judėjimas. Dėl globalizacijos kilo naujų politinių iššūkių, į kuriuos atsižvelgiant padaryta daug BPM6 pakeitimų. Sandorių apimtys dažnai apima tik dalį atsargų, todėl ekonomikos išorės finansinei būklei nustatyti tarptautinių investicijų balansas (TIB) dažnai yra naudingesnis. Tai atsispindi ir naujoje antraštinėje dalyje „Mokėjimų balanso ir tarptautinių investicijų balanso vadovas“; tai rodo didėjančią TIB svarbą.

MB, TPPS ir TUI kokybės ataskaitos užtikrina reguliarią stabilumo stebėseną ir duomenų nuoseklumą. Prieš pradėdant kokybės vertinimą buvo pakeista kokybės ataskaitos pateikimo forma, siekiant ją pritaikyti prie naujų reikalavimų duomenims ir dėl BPM6 atsiradusių metodinių pokyčių, taip pat siekiant atsižvelgti į pagal makroekonominio disbalanso procedūrą nustatytą rezultatų suvestinės kokybės procesą.

4. PAGRINDINĖS KOKYBĖS VERTINIMO IŠVADOS

Prie šios ataskaitos pridedamame Komisijos tarnybų darbiname dokumente išsamiai išdėstytos kokybės vertinimo pagal kiekvieną kokybės kriterijų išvados. Šis kokybės vertinimas atliktas padedant Mokėjimų balanso komitetui.

Komisijos reglamentu (ES) Nr. 555/2012 iš dalies pakeitus Reglamentą (EB) Nr. 184/2005 visos ES MB, TPPS ir TUI statistiniai duomenys tapo darnesni, o siekiant vartotojams teikti daugiau informacijos duomenų rinkimo reikalavimai buvo išplėsti. Komisijos tarnybų darbiname dokumente nagrinėtų statistikos sričių kokybė apskritai yra patenkinama ir atitinka teisinius reikalavimus. Vis dėlto tam tikri kokybiniai rodikliai įvairiose valstybėse narėse skiriasi ir tam tikri rodikliai galėtų būti patobulinti.

Pirmasis kokybės vertinimas po BPM6 nustatymo pateisino Eurostato lūkesčius. Visose valstybėse narėse, išskyrus Kroatiją, pakitę reikalavimai duomenims ir metodika iš esmės įgyvendinti sklandžiai. MB duomenų kokybė yra visiškai patenkinama; daugiausia turėtų būti gerinami TUI statistiniai duomenys. Toliau pateikiami bendri rezultatai, pagrįsti atliekant vertinimą taikomais kokybės kriterijais.

Reikalingumas

Tiek mėnesinių, tiek ketvirčio MB duomenų išsamumas vidutiniškai sudarė 96 proc., TIB ketvirčio duomenų – 98 proc., ketvirčio perkainojimo – 83 proc., TPPS – 95 proc., o TUI srautų ir atsargų – 91 proc.

27 valstybės narės visiškai įgyvendino mėnesinių MB duomenų reikalavimus, o viena šalis mėnesinių MB duomenų rinkinių nepateikė. 26 valstybių narių mėnesinių MB duomenų ir 27 valstybių narių ketvirčio TIB duomenų išsamumas buvo ne mažesnis nei 95 proc. 24 valstybių narių mėnesinių TPPS duomenų, 23 valstybių narių TUI atsargų ir 19 valstybių narių TUI srautų duomenų išsamumas buvo ne mažesnis nei 95 proc.

Duomenų prieinamumas galutiniams naudotojams buvo patenkinamas – paskelbta ne mažiau kaip 95 proc. pagrindinės informacijos. Tai pasakytina apie 18 valstybių narių mėnesinius MB, 20 valstybių narių ketvirčio MB, 22 valstybių narių ketvirčio TIB, 14 valstybių narių TPPS, 12 valstybių narių TUI srautų ir 14 valstybių narių TUI atsargų duomenis. Kai kurios valstybės narės pernelyg dažnai duomenis pažymėjo kaip „neskelbtina“ arba „konfidencialu“. Siekdamas padidinti skelbtinos informacijos apimtį Eurostatas bendradarbiauja su tomis valstybėmis narėmis ir nacionalinėmis institucijomis. Palyginti su šioje ataskaitoje minėta padėti pastebėtas padėties pagerėjimas.

Palyginti su bendrais teigiamais rezultatais, Kroatijos padėtis išsiskiria, ypač dėl duomenų išsamumo¹³.

Tikslumas

Trūkstant ankstesnių BPM6 duomenų ir atsižvelgiant į tai, kad iki šiol perduotas tik vienas peržiūrėtas ketvirčio duomenų rinkinys, šioje ataskaitoje peržiūrų tyrimą reikėtų laikyti preliminariu.

Aptikome tik nedidelių mėnesinių ir ketvirčio einamosios sąskaitos straipsnių pataisymų, o tai rodo, kad įverčiai stabilūs. Pirminių pajamų ir finansinės sąskaitos straipsnių pataisymai buvo santykinai didesni. Mažesnis stabilumas daugiausia susijęs su reinvesticijų įverčio sudėtingumu. Kryptinio patikimumo rodiklis rodo tinkamą pirmo mėnesinių MB duomenų vertinimo nuspėjamumą. Metinių duomenų pataisymai šioje kokybės ataskaitoje nebuvo nagrinėjami, nes negauta ankstesnių metinių TPPS ir TUI duomenų.

Savalaikiškumas punktualumas

ir Nuo pirmojo preliminarus BPM6 perdavimo 2014 m. birželio mėn. iki naujausių išnagrinėtų duomenų rinkinių, kurių terminai – 2014 m. gruodžio 15 d. ir 23 d., mėnesinių MB, ketvirčio MB ir ketvirčio TIB duomenų savalaikiškumas palaiptams gerėjo. 24 valstybės narės pateikė TPPS duomenis iki 2014 m. rugsėjo 30 d. termino, o 23 valstybės narės pateikė TUI duomenis prieš oficialų terminą arba per tris dienas jam suėjus.

Palyginamumas

Einamosios sąskaitos balanso komponentų nesutapimai ataskaitiniais laikotarpiais pagerėjo. Dėl trumpesnių ES suvestinių rodiklių finansinių sąskaitų laiko eilučių finansinės sąskaitos nesutapimų nebuvo įmanoma išnagrinėti. Europos TUI tinklo patirtis rodo, kad šalių keitimasis duomenimis gali padėti išvengti nesutapimų, tačiau turi būti įvykdytos kelios

¹³ Kroatija mėnesinius MB duomenis pateikė 2015 m. spalio mėn., t. y. pasibaigus kokybės vertinimui.

išankstinės sąlygos.

Suderinamumas

Bendras vientisumo taisyklių nuoseklumas šiek tiek pagerėjo. Tačiau kartais Eurostatas negalėjo išspręsti nustatytų problemų ir turėjo prašyti nacionalinių duomenų rinkėjų perduoti ištaisytus duomenų rinkinius. Ketvirčio ir metinių TPPS duomenų neatitikimų beveik nenustatyta, bet pasitaikė ketvirčio ir metinių TUI srautų ir pajamų duomenų neatitikimų. Šiuos neatitikimus galima paaiškinti tuo, kad atlikus metinius tyrimus vėluota peržiūrėti ketvirčio duomenis.

Valstybės narės labai stengėsi sumažinti klaidų ir praleidimų mastą. Pagal klaidoms ir praleidimams taikomą vidutinį santykinį klaidų rodiklį 6 valstybėms narėms nustatyta ne mažiau kaip 5 proc. vertė, o 8 valstybėms narėms visais nagrinėtais laikotarpiais šis skaičius buvo 0 proc. arba 1 proc. Pagal suminį santykinį klaidų ir praleidimų rodiklį visų šalių rodikliai buvo prastesni – klaidų ir praleidimų rodiklio vertė buvo didesnė.

MB ir TPPS statistinių duomenų kryptinis nuoseklumas tebėra aukštas. Tačiau kelios valstybės narės reikiamo nuoseklumo lygio nepasiekė.

Bendra pagal Reglamentą 555/2012 perduotų duomenų kokybė gera. Tačiau visos valstybės narės turi panaikinti likusius trūkumus. Valstybės narės taip pat turėtų atsižvelgti į tai, kad šiame pirmajame vertinime nebuvo galima išnagrinėti visų duomenų kokybės aspektų ir kad patikimas ir visiškai naujos metodikos įgyvendinimas kol kas nėra išnagrinėtas. Tačiau Eurostatas, bendradarbiaudamas su valstybėmis narėmis, jau pradėjo šį tyrimą Mokėjimų balanso darbo grupėje. Eurostatas ir Europos centrinis bankas taip pat lankosi valstybėse narėse siekdami išspręsti konkrečioms šalims būdingas problemas. Kroatijai bus skiriamas ypatingas dėmesys ir teikiama parama.

Dėl augančių duomenų poreikių, visų pirma po finansų krizės, duomenų naudotojai kruopščiau nagrinėja MB, TIB, TPPS ir TUI duomenis. Eurostatas ir nacionaliniai duomenų rengėjai deda visas pastangas, kad šie duomenys visiškai atitiktų įvairių naudotojų poreikius.

Remdamasis šiuo kokybės vertinimu, Eurostatas valstybėms narėms pateikia tokias pagrindines rekomendacijas.

- Kai kurios šalys dar turėtų pagerinti **duomenų išsamumą**, kad atitiktų Reglamento (EB) Nr. 184/2005 reikalavimus.
- Šalys, kurios toliau didelę dalį duomenų žymi „konfidencialu“ arba „neskelbtina“, turėtų taikyti Reglamente (EB) Nr. 223/2009 nustatytas **konfidencialumo taisykles**. Duomenų žymėjimas „konfidencialu“ arba „neskelbtina“ yra labiau ribojantis nei nurodyta reglamente; dėl šios priežasties labai sumažėja naudotojams pateikiamos

statistinės informacijos vertė ir kliudoma remiantis Europos statistiniais duomenimis atlikti tinkamą politikos tyrimą.

- Reikėtų mažinti esamus **duomenų nesutapimus**. Duomenų nesutapimas tebėra tiek Europos, tiek pasaulinė problema. Siekiant suderinti kitus MB straipsnius Eurostatas ragina valstybes nares daugiau naudotis TUI tinklu ir dvišaliais ryšiais.
- Turėtų būti sumažintas **klaidų ir praleidimų mastas**. Tai tebėra didelė problema keliose šalyse. Eurostatas ragina valstybes nares iširti dažnų klaidų ir praleidimų priežastis ir imtis veiksmų joms pašalinti.

Po kito kokybės vertinimo etapo, kuris prasideda 2016 m. sausio mėn., Komisija dar kartą įvertins mokėjimų balanso, tarptautinės prekybos paslaugomis ir tiesioginių užsienio investicijų duomenų kokybę.